

Рецензия
за дисертационния труд
на
Мария Дионисиос Дрену
на тема
Иновативни методи на преподаване и тяхната ефективност:
социологически аспекти

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.1. Социология антропология и науки за културата (Социология)

Научен ръководител:
Проф. д-сн Валентина Миленкова

Изготвил: проф. д-сн Албена Накова-Манолова

Данни за дисертацията, автореферата и публикациите

Откритата със заповед 1362/24.06.2025 на ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ проф. д-р Николай Марин процедура по защита на дисертационен труд на тема: „Иновативни методи на преподаване и тяхната ефективност: социологически аспекти“ с автор Мария Дионисиос Дрену отговаря напълно на изискванията на чл. 26, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ, чл. 24, ал. 1 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Приложените от дисертантката публикации са показателни за покриването на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Дисертационният труд има стандартната структура, отговаряща напълно на изискванията за подобен род академични трудове – той се състои от увод, четири глави и заключение с препоръки, като започва с теоретична част, представяща концептуалната рамка на изследването, последвана от представяне на разработената авторова методология за изследване прилагането и ефективността на иновативните методи на преподаване в средното образование в Гърция, съпоставяйки ситуацията в държавните и частните училища и завършва с представяне на емпиричните резултати от

проведените авторови изследвания, изводи и препоръки. Тази структура е напълно адекватна на поставените цели и търсените резултати. Към това можем да добавим, че в увода на дисертационния труд ясно са посочени: изследователският проблем, целта, задачите, основните изследователски въпроси, използваната методология и изходната теоретична рамка, формулирани са и основните хипотези, които след това авторката проверява и доказва чрез емпиричните изследвания и получените от тях резултати, т.е. напълно е спазен стандартът за дисертационно изследване.

Използваните за целите на изследването библиографски и интернет източници са 215. Самият дисертационен труд е в общ обем от 189 страници, от които 182 страници основен текст и 7 страници приложение, което съдържа разработения въпросник за емпиричното изследване.

Към това може да се добави, че избраната тема е изключително актуална, тъй като, както показва реалната практика в образователната система, повишаването на мотивацията на учениците за учене е фундаментален въпрос, пред който е изправено съвременното образование и глобален въпрос, пред които са изправени всички съвременни общества, а иновативните методи на преподаване, които активно ангажират учениците в учебния процес, са ефективни инструменти, които променят взаимодействието между учител, ученик и знания и насърчават критичното мислене, креативността, сътрудничеството и адаптивността – умения, които са от съществено значение в една основана на знания и постоянно променяща се глобална среда. Това е също така дисертабилна тема, която позволява задълбочени анализи и формулиране на изводи с приносен характер, което авторката е успяла да постигне в своя труд. Високата ценност, както теоретична, така и практическа, на дисертационния труд се определя от факта, че това е първото по рода си изследване за Гърция, което анализира прилагането и ефективността на иновативните методи за преподаване в средното образование, като съпоставя възможностите в това отношение на държавните и частните училища. Неговата ценност е още по-голяма предвид факта, че както отбелязва самата Мария Дрену, въпреки нарастващото признание на ползите от иновативните методи, те продължават да се сблъскват със значителни пречки в Гърция като липса на подготовка на учителите, консервативни учебни програми, ограничено институционално насърчаване и др., като особено изразени са тези пречки в държавните училища, където бюрократичните ограничения възпрепятстват по-силно внедряването на иновации в преподаването, създавайки по този начин неравенства между различните образователни

институции. Именно това определя приносния характер на настоящия дисертационен труд, който позволява да се оцени реалната ефективност от използването на иновативни методи в средното образование и да се идентифицират факторите, които стимулират или ограничават приложението им на практика в образователната система, при това базирайки се на конкретни емпирични данни, илюстриращи как тези подходи работят в различните образователни условия на публичните и частните институции, запълвайки по този начин една ниша в изследванията в областта на образованието в Гърция. Като достойнство на дисертационния труд следва да се отбележи и ясното дефиниране на ограниченията на изследването и съобразяването с тях при тълкуването на резултатите.

Авторефератът отразява адекватно съдържанието на дисертационния труд. А подготвените от Мария Дрену публикации са по темата на дисертацията, написани на високо научно ниво и са напълно достатъчни за покриване на минималните национални изисквания. Езикът на дисертацията е точен и ясен и съответства напълно на съдържанието, което представя.

Мария Дрену демонстрира и необходимата за един успешно отчислен с право на защита докторант практическа активност – участвала е с доклади в две докторантски конференции.

Научни приноси на дисертационния труд

Приемам напълно формулираните от Мария Дрену приноси в дисертационния труд. На свой ред бих искала да синтезирам най-важните достижения и приноси моменти на труда от моя гледна точка.

Първата глава от дисертацията задава теоретичната рамка на изследването, реализирайки един истински интердисциплинарен подход към изследваната тема и съчетавайки подходите на социологията на образованието, педагогиката, организационните теории, теориите за лидерство и мениджмънт, теориите за социалните иновации и политическите теории. Основният принос тук е реализираният многомерен и мултидисциплинарен подход към преподаването и методите на преподаване, който разполага преподаването в по-широката институционална, културна и политическа рамка и позволява то да бъде дефинирано като тип социално взаимодействие, което отразява социалната, културна, политическа и институционална динамика. Прави впечатление теоретичната компетентност на авторката, която тръгвайки от Дюркем и неговото виждане за образованието като механизъм за

поддържане на социална сплотеност, проследява постепенната еволюция в теориите за образованието и преподаването, преминавайки през теориите за конфликта, които подчертават ролята на образованието за утвърждаване на социалните неравенства, теориите на символния интеракционизъм, които изследват как взаимоотношенията учител – ученици оказват влияние върху формирането на академичните траектории на учениците, теориите на рефлексивната модерност, които акцентират върху необходимостта от образование, което да подготви индивидите за несигурност и бързи обществени промени, насърчавайки автономността, критичното мислене и адаптивността до постмодерните теории, които оспорват универсалистките възгледи за знанието и насърчават плурализма, мултикултурализма и емпатията в образованието, оформяйки по този начин една линия на еволюция в теоретичните подходи към образованието, която води от възприемането на образованието като авторитарно, едностранно предаване на знания към съвременното му разбиране като съвместното изграждане на знания чрез интерактивни отношения между учители и ученици. В крайна сметка, проведенят в дисертацията анализ утвърждава необходимостта от предефиниране на преподаването като средство за социална трансформация.

В тази връзка ценен принос на първата глава на дисертацията е и представянето на социалните иновации като концептуалната и практическа рамка за трансформиране на образованието. Като принос към теорията за социалните иновации в образованието може да бъде разгледана и представената в дисертационния труд „гъвкава зона“ - иновативен модел на учебна програма, въведен в Гърция, който насърчава креативността, въображението и самостоятелността на учениците. Важен елемент в тази глава от дисертацията са и систематизираните и изложени статистически данни за използването на иновативни методи в гръцкото образование. Изводите, до които Мария Дрену достига в това отношение, обаче са, че въпреки че Гърция е предприела значителни стъпки за насърчаване на образователните иновации, статистическите данни за прилагането им показват, че тяхното приложение все още остава ограничено. Така изводите от Първа глава всъщност задават съдържанието/предмета на анализ на Втора глава, създавайки по този начин логическа консистентност и последователност на изложението.

Втората глава от дисертацията анализира именно формите на иновативно преподаване, фокусирайки се по-конкретно върху проектно базираното обучение, смесеното обучение, модела „Обърната класна стая“, обучението, основано на

проучване, геймификацията, адаптивното обучение, съвместното обучение, интердисциплинарният подход, персонализираното обучение и обучението чрез преживяване, като изследва тяхното приложение в образователната среда в Гърция и различните фактори, които влияят за успеха или неуспеха на приложението на тези иновативни форми. Изследването на приложението на различните форми на иновативно преподаване в гръцката образователна система е осъществено на базата на качествено проучване – анализ на ключови национални и международни (документи на ОИСР, ЮНЕСКО и Европейската комисия) политически документи относно интеграцията на цифровите и иновативните технологии в образованието. Основният принос на тази глава се състои в извеждането на базата на проведеня анализ на документи на основни препоръки и мерки относно приложението на иновативни методи в образователната система като: преодоляване на фрагментираността на инициативите, постигане на институционална съгласуваност и реализиране на стратегическо планиране; прилагане на оценка на въздействието на новите стратегии за преподаване и цифровите инструменти върху обучението на учениците; създаване на единна държавна рамка, която да свързва националните стратегии с практиките на училищно ниво, като гарантира, че иновациите ще се превръщат в реалност, а няма да остават само декларирани намерения; разработване на пътна карта за прилагане на иновативни практики; утвърждаване на виждането, че реализирането на значими иновации в образованието изисква устойчиви инвестиции в обучение на учители, педагогическа визия и системна подкрепа.

Трета глава очертава методологическата рамка на емпиричното изследване. Като достоинство на методологията следва да се отбележи съчетаването на количествени с качествени изследвания, което позволява да не се допусне едностранчивост при представянето на приложението на иновативните методи в гръцката образователна система и осигурява цялостно разбиране за това как иновативните практики се интегрират и възприемат в различни образователни среди. И макар че количественото проучване е непредставително, резултатите от него позволяват да бъдат изведени типичното разбиране и оценка на иновативните методи на преподаване от учителите в средните училища в Гърция, както и да бъде установена ролята на ключови актьори в образователната система във връзка с прилагането на иновативните методи на преподаване, а именно учители, родители, директори и др.

Четвъртата глава от дисертацията дискутира резултатите от проведените

изследвания и формулира изводи и препоръки в три насоки – на теоретично, практическо и политическо ниво. Като безспорно постижение на дисертационния труд следва да бъде отбелязано, че постигнатите резултати изцяло подкрепят формулираните в увода изследователски хипотези, което още веднъж потвърждава професионалната компетентност на авторката и умението ѝ да прави научно обосновани предвиждания. Като основен принос на тази глава от дисертацията може да бъде изведен направеният общ извод, че когато са подкрепени от подходящо обучение, ресурси и стимулираща среда, иновативните методи могат да играят трансформираща роля в съвременното образование. Ценност на дисертационния труд са и изведените препоръки по отношение на образователните политики и мерките, прилагани в сферата на образованието, което е безспорен показател не само за теоретичната, но и практическа значимост на дисертационния труд. Безспорно постижение са също така не само установеният потенциал на иновативните методи, но и изведените в дисертационния труд предизвикателствата при прилагането на иновативни преподавателски практики. И не на последно място трябва да се отбележи, че резултатите от проведеното емпирично изследване позволяват на Мария Дрену да пресъздаде цялостната картина на съвременното състояние и приложение на иновативните методи на преподаване в гръцката образователна система и нагласите към по-нататъшното им внедряване, което се прави за първи път и запълва една празнина в изследванията в сферата на образованието в Гърция.

Заклучение

Дисертационният труд на Мария Дрену по категоричен начин демонстрира отговорната изследователска работа и усилията на кандидатката и нейния висок изследователски потенциал. Представеното изследване е доказателство, че в рамките на обучението си тя е усвоила методите за работа с научна литература и различни по тип източници, развила и усъвършенствала е своите изследователски умения. Проучването на Мария Дрену на тема „Иновативни методи на преподаване и тяхната ефективност: социологически аспекти“ е самостоятелно изследване с високи научни качества, които надвишават многократно поставените от закона изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Всичко казано до тук ми дава основание да изразя своето категорично убеждение, че предложеният за защита дисертационен труд „Иновативни методи на

преподаване и тяхната ефективност: социологически аспекти“ с автор Мария Дрену **отговаря на всички изисквания за присъждане на образователната и научна степен „доктор“** по докторска програма „Социология“ в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, поради което ще гласувам тази научно-образователна степен да ѝ бъде присъдена.

София, 24 август 2025 г.

проф. дсн Албена Накова-Манолова

REVIEW
by Prof. DSc. Albena Nakova-Manolova
for the dissertation thesis
of
Maria Dionysios Drenou
on the topic
"Innovative Teaching Methods and Their Effectiveness: sociological
aspects"

for acquiring the educational and scientific degree "Doctor" in the professional field
3.1. Sociology Anthropology and Cultural Sciences (Sociology)

Supervisor:
Prof. DSc. Valentina Milenkova

Information about the dissertation, the Abstract, and publications

The procedure for the defense of a dissertation on the topic: "Innovative teaching methods and their effectiveness: sociological aspects" by Maria Dionisios Drenou fully complies with the requirements of Article 2b, paragraphs 2 and 3 of the Law on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria, Article 24, paragraph 1 of the Regulations for its implementation and the Internal Rules for the Development of Academic Staff at South-West University "Neofit Rilski." The publications presented by the doctoral candidate demonstrate that she meets the minimum national requirements for acquiring the educational and scientific degree of "Doctor."

The dissertation has the standard structure that fully meets the requirements for such academic works — it consists of an introduction, four chapters, and a conclusion with recommendations, beginning with a theoretical chapter presenting the conceptual framework of the study, followed by a presentation of the author's methodology for studying the implementation and effectiveness of innovative teaching methods in secondary education in Greece, comparing the situation in public and private schools, and concluding with a presentation of the empirical results of the author's research, conclusions, and recommendations. This structure is entirely adequate for the objectives set and the results sought. We can add that the introduction to the dissertation clearly states: the research problem, the objective, the tasks, the main research questions, the methodology used, and the theoretical

framework. The main hypotheses are also formulated, which the author then tests and proves through empirical research and the results obtained from it, i.e., the standard for dissertation research is fully complied with.

A total of 215 bibliographic and Internet sources were used for the purposes of the study. The dissertation itself has a total of 189 pages, of which 182 pages are main text and 7 pages are appendix, containing the questionnaire developed for the empirical survey.

It should be added that the chosen topic is extremely relevant, since, as real practice in the education system shows, increasing students' motivation to learn is a fundamental issue facing modern education and a global issue facing all modern societies, and innovative teaching methods that actively engage students in the learning process are effective tools that change the interaction between teacher, students, and knowledge and encourage critical thinking, creativity, collaboration, and adaptability — skills that are essential in a knowledge-based and constantly changing global environment. This is also a debatable topic that allows for in-depth analysis and the formulation of conclusions of a contributory nature, which the author has managed to achieve in her work. The high value, both theoretical and practical, of the dissertation is determined by the fact that this is the first study of its kind in Greece, which analyzes the application and effectiveness of innovative teaching methods in secondary education, comparing the opportunities in this regard in public and private schools. Its value is even greater given the fact that, as Maria Drenou herself notes, despite growing recognition of the benefits of innovative methods, they continue to face significant obstacles in Greece, such as a lack of teacher training, conservative curricula, limited institutional support, etc. These obstacles are particularly pronounced in public schools, where bureaucratic constraints hinder the implementation of innovations in teaching, thus creating inequalities between different educational institutions. This is precisely what determines the contributory nature of this dissertation, which allows for an assessment of the real effectiveness of using innovative methods in secondary education and identifies the factors that stimulate or limit their practical application in the education system, based on specific empirical data illustrating how these approaches work in the different educational conditions of public and private institutions, thus filling a gap in research in the field of education in Greece. Another strength of the dissertation is the clear definition of the limitations of the study and their consideration in the interpretation of the results.

The Abstract adequately reflects the content of the dissertation. The publications that Maria Drenou has written are on the topic of the dissertation, at a high academic level, and

totally meet the minimum national requirements. The language of the dissertation is precise and clear, and totally fits the content it presents.

Maria Drenou has also demonstrated the practical activity required for a successful doctoral student – she has participated with presentations at two conferences for doctoral students.

Scientific contributions of the dissertation

I fully accept the contributions formulated by Maria Drenou in her dissertation. In turn, I would like to summarize the most important achievements and contributions of the work from my point of view.

The **First chapter** of the dissertation sets out the theoretical framework of the study, taking a truly interdisciplinary approach to the topic and combining the approaches of the sociology of education, pedagogy, organizational theories, leadership and management theories, social innovation theories, and political theories. The main contribution here is the multidimensional and multidisciplinary approach to teaching and teaching methods, which places teaching in a broader institutional, cultural, and political framework and allows it to be defined as a type of social interaction that reflects social, cultural, political, and institutional dynamics. The author's theoretical competence is impressive. Starting from Durkheim and his view of education as a mechanism for maintaining social cohesion, tracks the gradual evolution of theories of education and teaching, moving through conflict theories that emphasize the role of education in reinforcing social inequalities, theories of symbolic interactionism, which examine how teacher-student relationships influence the formation of students' academic trajectories, theories of reflexive modernity, which emphasize the need for education that prepares individuals for uncertainty and rapid social change by promoting autonomy, critical thinking and adaptability to postmodern theories, which challenge universalist views of knowledge and promote pluralism, multiculturalism, and empathy in education, thus forming a line of evolution in theoretical approaches to education that leads from the perception of education as an authoritarian, one-way transmission of knowledge to its contemporary understanding as the joint construction of knowledge through interactive relationships between teachers and students. Ultimately, the analysis conducted in the dissertation confirms the need to redefine teaching as a means of social transformation.

In this regard, a valuable contribution of the first chapter of the dissertation is the presentation of social innovations as the conceptual and practical framework for transforming

education. The "Flexible Zone" presented in the dissertation can also be considered a contribution to the theory of social innovation in education. It is an innovative curriculum model introduced in Greece that encourages creativity, imagination, and independence in students. An important element in this chapter of the dissertation is the systematic presentation of statistical data on the use of innovative methods in Greek education. However, Maria Drenou concludes that although Greece has taken significant steps to promote educational innovation, statistical data on its implementation show that its application remains limited. Thus, the conclusions from Chapter One actually set the content/subject of analysis for Chapter Two, thereby creating logical consistency and coherence in the thesis.

The **Second chapter** of the dissertation analyzes the forms of innovative teaching, focusing specifically on project-based learning, blended learning, the "flipped classroom" model, inquiry-based learning, gamification, adaptive learning, collaborative learning, the interdisciplinary approach, personalized learning, and experiential learning, examining their application in the educational environment in Greece and the various factors that influence the success or failure of the application of these innovative forms. The study of the application of various forms of innovative teaching in the Greek education system was conducted on the basis of a qualitative study—an analysis of key national and international (OECD, UNESCO, and European Commission documents) policy documents on the integration of digital and innovative technologies in education. The main contribution of this chapter consists in drawing up, on the basis of the analysis of documents, key recommendations and measures concerning the application of innovative methods in the education system, such as: overcoming the fragmentation of initiatives, achieving institutional coherence and implementing strategic planning; assessing the impact of new teaching strategies and digital tools on student learning; creating a unified national framework that links national strategies to school-level practices, ensuring that innovations become a reality and do not remain mere declarations of intent; developing a roadmap for the implementation of innovative practices; promoting the view that the implementation of significant innovations in education requires sustained investment in teacher training, pedagogical vision, and systematic support.

The **Third chapter** outlines the methodological framework of the empirical survey. A notable advantage of the methodology is the combination of quantitative and qualitative methods, which prevents bias in the presentation of the application of innovative methods in the Greek education system and provides a comprehensive understanding of how innovative practices are integrated and perceived in different educational environments. Although the

quantitative study is not representative, its results allow us to identify the typical understanding and assessment of innovative teaching methods by secondary school teachers in Greece, as well as to establish the role of key actors in the education system in relation to the implementation of innovative teaching methods, namely teachers, parents, principals, etc.

The **Fourth chapter** of the dissertation discusses the results of the research conducted and formulates conclusions and recommendations in three areas – at the theoretical, practical, and political levels. An indisputable achievement of the dissertation is that the results obtained fully support the research hypotheses formulated in the introduction, which once again confirms the author's professional competence and her ability to make scientifically sound predictions. The main contribution of this chapter of the dissertation can be summarized in the general conclusion that, when supported by appropriate training, resources, and a stimulating environment, innovative methods can play a transformative role in contemporary education. The value of the dissertation lies in the recommendations made regarding educational policies and measures applied in the field of education, which is an indisputable indicator not only of the theoretical but also of the practical significance of the dissertation. Another indisputable achievement is not only the established potential of innovative methods, but also the challenges in applying innovative teaching practices identified in the dissertation. Last but not least, it should be noted that the results of the empirical survey allow Maria Drenou to recreate the overall picture of the current state and application of innovative teaching methods in the Greek education system and attitudes towards their further implementation, which is being done for the first time and fills a gap in research in the field of education in Greece.

Conclusion

Maria Drenou's dissertation clearly demonstrates the candidate's responsible research work and efforts, as well as her high research potential. The presented study is proof that during her studies she has mastered the methods of working with scientific literature and various types of sources and has developed and refined her research skills. Maria Drenou's study on "Innovative teaching methods and their effectiveness: sociological aspects" is an original research of high scientific quality, which far exceeds the legal requirements for obtaining an educational and scientific degree "Doctor".

Everything said so far gives me reason to express my firm conviction that the dissertation proposed for defense "Innovative Teaching Methods and Their Effectiveness: Sociological Aspects" by Maria Drenou **meets all the requirements for the award of the**

educational and scientific degree "Doctor" in the doctoral program "Sociology" in the professional field 3.1. Sociology, Anthropology, and Cultural Studies, and I will therefore vote for the awarding of this scientific and educational degree.

Sofia, August 24, 2025

Prof. DSc Albena Nakova-Manolova